

द्वितीयः पाठः

संयुक्त व्यंजनानि

प्र.1 अधोलिखितानि संयुक्त व्यंजनानि पृथक् कुर्वन्तु (निम्नलिखित संयुक्त व्यंजनों को पृथक् करें)–

- (क) घ = द + य् + अ
(ख) श्र = श् + र् + अ
(ग) ज्ञ = ज् + ज्ञ् + अ
(घ) द्ध = द् + ध् + अ
(ङ) द्ढ = द् + व् + अ
(च) त्र = त् + र् + अ
(छ) क्ष = क् + श् + अ
(ज) प्र = प् + र् + अ

प्र.2 गोलकेषु प्रदत्तेषु शब्देषु संयुक्ताक्षरं योज्य नवीनं शब्दं लिखन्तु (गोले में दिए गए शब्दों में संयुक्त व्यंजन जोड़कर नया शब्द लिखें)–

त्रिशूलः, त्रिकालः, त्रिदेवः, त्रिकोणः, सम्मानः

प्र.3 शब्दान् तेषां चित्रैः सह मेलयन्तु (शब्दों का उनके चित्रों के साथ मिलान कीजिए)–

- (क) नेत्रम् (ख) त्रिशूलः (ग) आश्रमः (घ) पत्रम् (ङ) यज्ञः

प्र.4 अधोलिखितानां पदानां वर्ण विच्छेदं कुरुत (निम्नलिखित पदों का वर्ण विच्छेद कीजिए)–

- (क) रामः = र् + आ + म् + अ + ः
(ख) वर्णः = व् + अ + र् + ण् + अ + ः
(ग) ढक्का = ढ् + अ + क् + क् + आ
(घ) वित्तम् = व् + इ + त् + त् + अ + म्
(ङ) संस्कर्ता = स् + अँ + स् + क् + अ + र् + त् + आ
(च) काँस्कान् = क् + आँ + स् + क् + आ + न्
(छ) कण्ठ्यः = क् + अ + ण् + ट् + य् + अ + ः
(ज) जाह्नवी = ज् + आ + ह् + न् + अ + व् + इ

प्र.5 अधोलिखितानां वर्णानां संयोजनं कुरुत (निम्नलिखित वर्णों का संयोजन कीजिए)–

- (क) कृष्णः (ख) शब्दः (ग) पुष्करः (घ) शिक्षकः (ङ) संयमः (च) संस्कृतम्
(छ) कात्स्न्यम् (ज) औषधम्

प्र.6 शब्दार्थान् मेलयत (शब्दार्थों का मिलान कीजिए)–

- (क) पंकजम् – 5 कमल (ख) प्रगतिः – 1 उन्नति (ग) ढक्का – 6 डमरू
(घ) द्रष्टा – 2 देखने वाला (ङ) ब्रह्मः – 4 परमात्मा (च) मंजुलः – 3 सुन्दर

प्र.7 वर्णान् सम्यक् क्रमेण संयोजयत (वर्णों को सही क्रम में लगाइए)–

- (क) क् + अ + म् + अ + ल् + अ + म् (ख) द् + ई + प् + अ + :
(ग) ग् + अ + ज् + अ + : (घ) फ् + अ + ल् + अ + म्
(ङ) स् + ऊ + र् + य् + अ + : (च) म् + इ + त् + र् + अ + म्
(छ) प् + उ + ष् + प् + अ + म् (ज) म् + अ + ग् + न् + अ + :
(झ) व् + अ + न् + अ + म्